

Δημήτρης Κοσμόπουλος

Στην *Κλίμακα* του Αγίου Ιωάννου του Σιναΐτου, ένα θεμελιώδες εμπειρικό έργο της ασκητικής γραμματείας μας, του οποίου οι 31 λόγοι είναι 31 βαθμίδες μιας κλίμακας που οδηγεί στη συνάντηση και στην κοινωνία με τον Θεό, ο έβδομος λόγος αναφέρεται στο *χαροποιόν πένθος*. Θα πρέπει να υπενθυμίσουμε κάτι που συνήθως λησμονείται: ότι δηλαδή η συγγραφή στην πατερική παράδοση γίνεται μόνο όταν χρειάζεται να διατυπωθούν τα όρια μιας βιωμένης εμπειρίας, η οποία αποτελεί κοινό τόπο στη ζωή της ευχαριστιακής κοινότητας. Σ' αυτήν λοιπόν την εμπειρική γραφή που διατυπώνει το βίωμα παραπέμποντας σε αυτό, δίχως η διατύπωσή του να το εξαντλεί, ο Άγιος Ιωάννης της Κλίμακος δίνει την εξής εκδοχή του ασκητικού πένθους: «*Πένθος εστί, κέντρον χρύσειον ψυχής, πάσης προσηλώσεως και σχέσεως γυμνωθέν, και εν επισκοπή καρδιάς υπό της οσίας λύπης καταπηχθέν*» (Βλ. Ιωάννου του Σιναΐτου *Κλίμαξ*, Εκδ. Αστήρ, 1963, σ. 62). Το πένθος λοιπόν είναι ένα χρυσό καρφί στην ψυχή η οποία έχει απογυμνωθεί από κάθε προσήλωση και εξάρτηση από τα γήινα. Το καρφί αυτό το καρφώνει η ευλογημένη λύπη στην πόρτα της καρδιάς για να την φρουρεί. Βεβαίως, για λόγους που δεν είναι της παρούσης να αναλυθούν, η *Κλίμαξ*, όπως και σύνολη η πατερική ασκητική γραμματεία, εξορίστηκε από το προσκήνιο στην νεοελληνική κοινωνία, από την συγρότησή της τον 19ο αιώνα και μετά. Πάντως, η *Κλίμαξ*, μεταφρασμένη στην κοινή γλώσσα της εποχής, αποτελούσε λαϊκό ανάγνωσμα για την πνευματική ορθοπραξία του υπόδουλου ορθόδοξου κόσμου και της λαϊκής του ευσέβειας, μέχρι και τα τέλη του 18ου αιώνα.

Έχουμε και αλλού ξανατονίσει ότι η θεμελιωδέστερη δημιουργική εκφραστική αντίσταση απέναντι στην αλλοτρίωση και την εξάρτηση της νεοελληνικής κοινωνίας υπήρξε η ποίησή μας από τον Σολωμό και μετά. Μας συνέδεσε με το δημοτικό τραγούδι, και την πηγή του, δηλαδή την παράδοση της λαϊκής κοινοτικής ευσέβειας. Μπορεί στην παράδοση αυτή ο κάθε ποιητής να έφτασε με τον δικό του τρόπο και να γεύτηκε όσο μπόρεσε και όσο του επέτρεψαν τα κυρίαρχα ρεύματα στην διακίνηση των ιδεών. Επομένως, δεν πρέπει να μας προξενεί κατάπληξη ότι ο Γιώργος Σεφέρης, συνομιλητής από άλλους δρόμους αυτής της παράδοσης, σε ημερολογιακή του καταγραφή στις *Μέρες* την ημέρα της μνήμης του Αγίου Ιωάννου της Κλίμακος (30η Μαρτίου), αναρωτιέται ποιος να είναι ο άγνωστός του αυτός Άγιος.

Τα πράγματα όμως δεν είναι τα ίδια με τον Οδυσσέα Ελύτη. Τώρα πια